اکران آنلاین «آخرین داستان» در روسیه

اکران انیمیشن سینمایی «آخرین داستان» در روسیه که پیشتر قرار بود از اوایل امسال در سینماهای این کشور آغاز شود در پی تعطیلی سینماها به دلیل مقابله با کرونا لغو شد و پخش این اثر پویانمایی در سرویس‌های ویدئویی آنلاین کشورهای مستقل مشترک‌المنافع (CIS) از اوایل اردیبهشت آغاز می‌شود. به گزارش جام جم، آخرین داستان به کارگردانی اشکان رهگذر در ادامه اکران جهانی خود در ۳۲ کشور همچون آمریکا، اسپانیا، سوئد، یونان و نروژ قرار بود از تاریخ ۲۶ مارس ۲۰۲۰ (۷ فروردین ۱۳۹۹) در سینماهای کشور روسیه اکران شود که به دلیل شیوع کرونا و تعطیلی سینماهای این کشور، لغو شد. شرکت پخش فیلم Aurora Trade در پی لغو اکران این فیلم پویانمایی در روسیه، پخش نسخه آنلاین آخرین داستان را در سرویس‌های وی او دی (VOD) کشورهای مستقل مشترک‌المنافع (CIS) از تاریخ ۲۸ آوریل ۲۰۲۰ (۹ اردیبهشت ۱۳۹۹) آغاز می‌کند. «آخرین داستان» تاکنون موفق به دریافت ۱۲ جایزه ملی و بین‌المللی شده‌است.

از شکارچی شیر تا شیر صحرا

به بهانه تولد آنتونی کوئین نگاهی داریم به ۲ بازی ماندگارش در محمدرسول ا... (ص) و عمرمختار

علی رستگار
سینما

۱۰۵ سال پیش در چنین روزی، پسری در منطقه فقیرنشین چی هواهوای مکزیک از پدری ایرلندی- مکزیکی و مادری سرخپوست و مکزیکی به دنیا آمد که بعدها به بازیگری بزرگ و به معنی واقعی کلمه بین‌المللی و جهانی تبدیل شد. بوکسوری و نقاشی و کارگری کشتارگاه و انواع و اقسام دیگر کارهایی که پیش از بازیگری و شهرت انجام داده بود، بعدها در نقش آفرینی‌ها هم به کمکش آمد و باعث درخشش بیشتر نقش هایش شد؛ تجربیات کوئین در دوران بوکس، در فیلم مرثیه‌ای برای یک سنگین وزن به کار آمد و فعالیت‌هایش به عنوان نقاش هم به نقش پل گوگن در شور زندگی (اثری زندگینامه ای درباره ونگوگ) مفید واقع شد.

کوئین را با انبوهی از نقش آفرینی‌های مهم در فیلم‌هایی چون زنده باد زاپاتا، جاده، گوژپشت نتردام، آخرین قطارگان هیل، باراباس، لارنس عربستان، اسب کهر را بنگر و زوربای یونانی می‌شناسیم، اما قطعا دو نقش ماندگارش که مرتبط با دنیای اسلام بود، برای مسلمانان و ما ایرانی ها حال و هوای دیگری دارد؛ حمزه در فیلم رسالت (محمد رسول ا...) و عمر مختار، شیر صحرا. جالب اینجاست که کارگردانی هر دو فیلم را هم مصطفی عقاد، فیلمساز فقید سوری به عهده داشت.

ضمن نگاهی مبتنی بر خاطره بازی به این دو نقش آفرینی تاریخی کوئین، سراغ محمدرضا ورزی، کارگردان فیلم و سریال‌های تاریخی هم رفتیم تا به این دو سوال، پاسخ دهد که چرا هالیوود و سینمای غرب که زمانی دو تجربه موفق و ماندگار در زمینه جهان اسلام و با بازی بازیگری جهانی و بزرگ چون آنتونی کوئین را داشته در سال‌های اخیر، دیگر دست به تولید چنین آثاری نمی‌زند.

موقعی که قصد تماس و مصاحبه با ورزی را داشتم، نمی‌دانستم او چه حرف‌های مهم و خاطرات جذابی در این زمینه برای گفتن دارد؛ این‌که سال‌ها پیش و در کودکی، همراه مادرش تماشاگر اکران فیلم محمدرسول ا... در لندن بوده و سال‌ها بعدش هم ملاقات کوتاهی با مصطفی عقاد در تهران داشت.

آنتونی کوئین در فیلم شیر صحرا (نقش «عمر مختار»)، رهبر مقاومت لیبی را بازی می‌کند

نکته‌های جالب محمدرضا ورزی، کارگردان سینما و تلویزیون از آنتونی کوئین و فیلم محمدرسول ا...

حسادت به مصطفی عقاد

وقتی از محمدرضا ورزی، می‌پرسیم که چرا هالیوود، دو تجربه خوب و ماندگار محمد رسول ا... و عمر مختار را دیگر تکرار نکرد، به جام جم گفت: اول ذکر این نکته ضروری است که هالیوود این دو فیلم را تولید نکرد و فقط برخی عوامل هالیوود در تولید آن‌ها مشارکت داشتند. مثلا در فیلم محمد رسول ا... از سینماگران مطرحی چون جک هیلیارد (فیلمبردار) و موریس ژار (آهنگساز) برای همکاری دعوت کرد. قصه تولید فیلم محمد رسول ا... از این قرار است که ابتدا مراکش، لوکیشن فیلم بود، اما پادشاه وقت عربستان سعودی به پادشاه وقت مراکش می‌گوید که عوامل این فیلم را از مراکش بیرون کن. با این‌که گروه، هزینه‌هایی هم انجام داده بود، از مراکش اخراج می‌شوند. بعد مصطفی عقاد، نزد معمر قذافی، رهبر وقت لیبی می‌رود و موضوع را مطرح می‌کند. قذافی هم که احساس برتری می‌کرد، از باب چشم‌وهم‌چشمی در منطقه همان‌جا موافقت با ساخت فیلم در لیبی و کمک مالی به این اثر را اعلام می‌کند. درنهایت هم این اتفاق می‌افتد و فیلم در لیبی ساخته می‌شود.

کارگردان آثاری چون معمای شاه و ابراهیم خلیل ا... ادامه داد: بعد از این‌که گروه سازنده با بازیگرانی چون شون کانری و پیتر اوتول و عمر شریف به لحاظ مالی یا دلایل دیگر به توافق نمی‌رسد، با آنتونی کوئین برای بازی در نقش حمزه وارد مذاکره می‌شود. کوئین زمانی به پروژه پیوست که فیلم به لحاظ هزینه‌هایش در مراکش، ورشکسته شده بود و با بودجه کمی پیش می‌رفت. کوئین گفت من به جای دستمزد، پنج درصد فروش فیلم را دریافت می‌کنم به اضافه هزینه‌های روزانه. این تصمیم به نفع آنتونی کوئین شد و او به قول خودش با همین پنج درصد، بار خودش را بست، چون فیلم به فروش جهانی خوبی دست پیدا کرد. یادم هست سال ۱۳۵۶ و وقتی شش ساله بودم، در لندن این فیلم را همراه مادرم در سینما دیدم. زمانی این فیلم را به زبان انگلیسی دیدم که هنوز در ایران به نمایش درنیامده بود. دقیقا آن روز را به خاطر دارم؛ باران شدیدی می‌بارید و من یک بارانی زردرنگ به تن داشتم. به جز صف عریض و طویل، آن هیجان داخل سینما و هنگام تماشای فیلم برایم عجیب بود. بیشتر تماشاگران فیلم هم مسیحی و خانواده‌های انگلیسی بودند و مسلمانان اندکی در سالن حضور داشتند. بطرز جالبی، پیروزی مسلمانان در جنگ بدر، شور و حالی در سالن به وجود آورد و تماشاگران تشویق می‌کردند. موقع صحنه‌های جنگ احد و شهادت حمزه هم، ولوله‌ای در سالن به پا شد و تماشاگران آه کشیدند.

ورزی افزود: موفقیت این فیلم، قذافی را به وجد آورد. در یکی از دیدارهای بعدی عقاد و قذافی، عکسی از پرونده‌ای که در دست عقاد بود، به زمین می‌افتد؛ عکس گریم شده‌ای از آنتونی کوئین. قذافی می‌پرسد این چیست که عقاد جواب می‌دهد چیزی نیست، مشغول تحقیقی هستم. البته این‌ها همه بازی عقاد برای پروژه بعدی‌اش بود؛ اصرار قذافی، باعث می‌شود عقاد عکس را به او نشان دهد. قذافی می‌گوید اینکه عمر مختار است که عقاد می‌گوید نه، این آنتونی کوئین است. روی او تست گریمی داشتیم و دوست دارم در فیلمی نقش عمرمختار را بازی کند. قذافی آنقدر هیجان زده می‌شود که می‌گوید کل هزینه ساخت این فیلم را من پرداخت می‌کنم. این فیلم هم همچون فیلم محمد رسول ا... با عوامل هالیوودی ساخته می‌شود.

نبود پیشنهاد

این کارگردان سینما و تلویزیون درباره دلیل اصلی تکرار نشدن تولید چنین پروژه‌های جهانی و هالیوودی درباره جهان اسلام هم توضیح داد: دلیل اصلی این است که هیچ کارگردان دیگری از کشورهای مسلمان با چنین پیشنهاداتی سراغ هالیوود نرفته است. اگر کسی در این زمینه پیشقدم شود، مطمئنم که هالیوود حاضر به همکاری و مشارکت خواهد بود. در هالیوود، اولویت با فیلمنامه است و بازیگران صرفنظر از عقاید، نقش را انتخاب می‌کنند. اگر نقشی را بخوانند و تشخیص دهند که خوب است آن را بازی می‌کنند. آقای ابوالقاسم طالبی، بازیگران خیلی خوب انگلیسی را دعوت به همکاری کرد و آنها هم آمدند و در یتیم‌خانه ایران بازی کردند. با این‌که فیلم بر ضد انگلیس بود اما یک هنرپیشه درجه یک تئاتر انگلیس، پیشنهاد بازی در آن را قبول کرد.

سابقه همکاری

ورزی همچنین، ارتباطات و سابقه همکاری سینماگران را هم در مشارکت هالیوودی‌ها موثر دانست و گفت: مصطفی عقاد، پیش از ساخت دو فیلم محمد رسول ا... و عمر مختار، با هالیوود همکاری می‌کرد، رفت و آمد داشت و یکی از سرمایه‌گذاران لارنس عربستان بود. به همین دلیل برخی عوامل این فیلم بعدا در فیلم محمد رسول ا... هم با عقاد همکاری کردند. این فیلمساز در ادامه دست روی نکته مهم دیگری گذاشت و به برخی ملاحظات و محدودیت‌ها در اکران فیلم‌های جهانی در هالیوود و آمریکا هم اشاره کرد. او در این خصوص از فیلم مجید مجیدی یاد کرد و گفت: به عنوان مثال اگر فیلم محمد رسول ا... ساخته آقای مجید مجیدی در آمریکا اکران نمی‌شود، دلیلش این است که در بخشی از قصه سراغ یهودی‌ها رفته بود. اما می‌دانیم که هالیوود، لابی صهیونیست‌هاست و یهودی‌ها آنجا را اداره می‌کنند. بنابراین اگر شما چیزی برخلاف تفکراتشان بسازید، نمی‌گذارند اکران شود. اما مصطفی عقاد در فیلم محمدرسول ا... این کار را نکرد و فقط زندگی پیامبر را ساخت و وارد هیچ مساله عقیدتی دیگری نشد. به همین دلیل هم هالیوود با ساخت و نمایش آن مشکلی نداشت.

کارگردان سال‌های مشروطه و تبریز در مه درباره دلیل دیگر این مساله بیان کرد: ضمن این‌که با این افزایش قیمت دلار و این حجم از تورم، استفاده از بازیگران هالیوودی در تولیدات سینمایی ایران به یک افسانه می‌ماند. مگر این‌که یک ارگانی سرمایه گذاری اساسی در این خصوص انجام دهد تا شما بتوانید از یک هنرپیشه هالیوودی استفاده کنید. الان دستمزد یک ستاره هالیوودی حدود ۳۰ میلیون دلار است، حساب کنید که به پول ایران فقط هزینه دستمزد او چقدر می‌شود.

مرد آهنین سینما

این فیلمساز، آنتونی کوئین را مرد آهنین تاریخ سینما خواند و در این خصوص توضیح داد: آهنین از این حیث که نقش‌های بسیاری را بازی کرد؛ نقش‌هایی که کمتر هنرپیشه‌ای آنها را تجربه کرده است. او بسیار راحت و مسلط بود. جایی دیدم که در پشت صحنه فیلم محمد رسول ا... مشغول بازی شطرنج بود، اما همین که او را برای بازی صدا کردند، بلافاصله شد حمزه. او اعجوبه‌ای در بازیگری بود، در ایران خودمان هم شاید یکی دو بازیگر مثل او داشته باشیم از جمله اکبر عبدی که پشت صحنه کلی شوخی می‌کند اما همین که جلوی دوربین می‌رود، یک آدم دیگر می‌شود. او اگر در هالیوود زندگی می‌کرد، چند تا اسکار می‌گرفت.

ورزی به ذکر خاطره ای از مصطفی عقاد هم اشاره کرد و گفت: اوایل دهه ۷۰ که من جوانی حدودا ۲۰ ساله بودم، عقاد به ایران آمده بود. من هم وقتی از این موضوع باخبر شدم، برای دیدنش به هتل محل اقامتش رفتم. مدتی در لابی هتل منتظر ماندم و وقتی او را دیدم، جلو رفتم و کوتاه به انگلیسی به او خوشامد گفتم و ابراز کردم که من عاشق فیلم محمد رسول ا... هستم. او هم خیلی خوشحال شد. من آدم حسودی نیستم، اما در زندگی فقط و فقط به یک نفر به شدت حسودی کردم که او هم مصطفی عقاد بود. چون دلم می‌خواست هیچ کاری در زندگی‌ام نمی‌ساختم به‌جز فیلم محمد رسول ا... با همان کیفیت و با بازی آنتونی کوئین و آهنگسازی موریس ژار. همین یک فیلم برایم کافی بود تا دنیا و آخرتم را با آن بسازم.

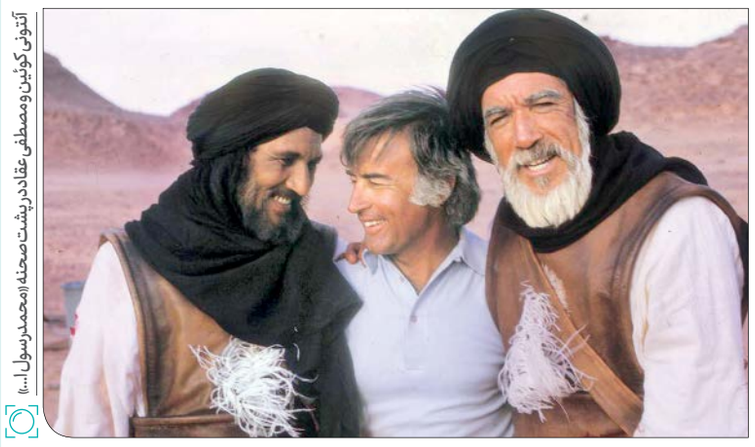

آنتونی کوئین و مصطفی عقاد در پشت صحنه (محمد رسول ا...)

حمزه (ع)؛ یک حضور باصلابت

دقیقه ۳۷ فیلم محمدرسول ا... (ص) ساخته مصطفی عقاد (۱۹۷۶) که پیامبر همراه یاران اندکش در خانه خدا حاضر می شود تا پیامبری‌اش را علنی و مردم را به اسلام دعوت کند، دشمنان به قصد خاموش کردن مسلمانان دست به کار می‌شوند. در میان همهمه و شلوغی و درگیری، یکی فریاد می‌زند: حمزه، حمزه. بلافاصله آنتونی کوئین را سوار بر اسب و کمان در دست و با صورتی پوشیده می‌بینیم که با اقتدار پیش می‌آید. با ورود پرجذبه او به معرکه، جمعیت چاره‌ای جز خاموشی ندارد. از اسب پیاده می‌شود، پوشش صورتش را کنار می‌زند و با صلابت میان جمعیت راه باز می‌کند و پیش می‌رود. نگاهی به صورت‌های زخمی مسلمانان می‌اندازد و (در نسخه دوبله فارسی با صداپیشگی منوچهر اسماعیلی) رو به ابوجهل می‌گوید: خیلی شجاعی! (و بعد رو به مردم) اون شجاع‌ترین مرد صحراست، البته در برخورد با اشخاص غیرمسلح.

بازی آنتونی کوئین به نقش حمزه، عموی پیامبر که با القابی چون اسدا... هم شناخته می‌شود، یکی از برگ‌های برنده فیلم عقاد است و در غیاب حضور فیزیکی قهرمان‌هایی چون پیامبر و حضرت علی (ع) که امکان نمایش آنها وجود ندارد، وجوه قهرمانانه و قابل مشاهده فیلم روی او استوار می‌شود.

کوئین به‌خوبی ظرافت‌های بازی در نقش یک شخصیت تاریخ صدر اسلام را درک کرده و به خوبی هم آن را منتقل می‌کند. آنجا که برای دشمنان رجز می‌خواند، چشم‌هایش جسورانه عمل می‌کند و ترس به جان مخالفان پیامبر و اسلام می‌اندازد و آنجا که مقابل پیامبر (دوربین) ظاهر می‌شود، سراسر رام و آرام است و نگاهش جز به مهربانی نیست.

حضور کوئین به قدری درخشان و فیلم روی آن استوار است که با لحظه شهادت حمزه و حذف قهرمان فیزیکی و قابل رویت فیلم، مدتی زمان می‌برد تا تماشاگران دوباره قد راست کنند و با اثر همراه شوند. بازی کوئین حتی در نقش یک جنازه و آنجا که هند و وحشی بر پیکر حمزه حاضر می‌شوند هم کلاس درس است و اگر خوب دقت کنید، نشانی از نفس کشیدن در او نیست، درست بالعکس بسیاری از بازیگران وطنی و حتی خارجی که هنگام ایفای نقش میت، بیش از زمان حیات نقش نفس می‌کشند و شکم‌شان بالا و پایین می‌رود.

عمر مختار؛ مبارز باوقار

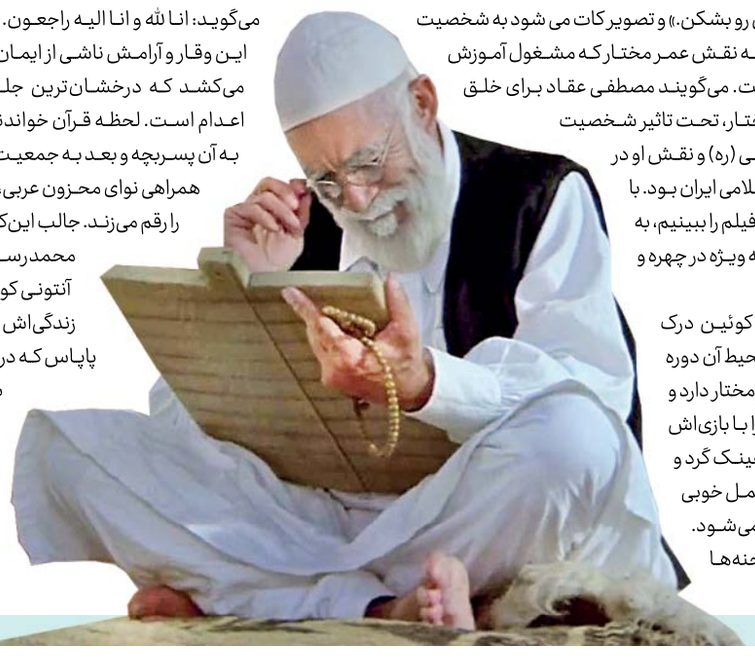

حضور کاریزماتیک و مقتدرانه آنتونی کوئین در عمر مختار شیر صحرا ساخته مصطفی عقاد (۱۹۸۱) پیش از رویت خودش در فیلم اتفاق می‌افتد؛ آنجا که موسولینی، دیکتاتور ایتالیا (رد استایگر) به ژنرال گزاتزیانی (الیور رید) دستور می دهد: «ژنرال، مختار رو برام بیار. بهش رشوه بده یا گردنش رو بشکن.» و تصویر کات می شود به شخصیت آرام آنتونی کوئین به نقش عمر مختار که مشغول آموزش قرآن به بچه‌هاست. می‌گویند مصطفی عقاد برای خلق شخصیت عمر مختار، تحت تاثیر شخصیت حضرت امام خمینی (ره) و نقش او در پیروزی انقلاب اسلامی ایران بود. با این پیش فرض که فیلم را ببینیم، به برخی شباهت‌ها به ویژه در چهره و حرکات پی می‌بریم.

اینجا هم آنتونی کوئین درک درستی از نقش و محیط آن دوره لیبی و مبارزات عمر مختار دارد و به خوبی تماشاگر را با بازی‌اش همراه می‌کند. آن عینک گرد و آن پوشش هم مکمل خوبی برای بازی کوئین می‌شود. بازی او در همه صحنه‌ها و سکانس‌ها حساب شده است؛ چه آنجا که یارانش، نیروهای مهاجم ایتالیایی را زمینگیر می‌کنند و پرچم پایین آمده ایتالیا را به دستش می‌دهند و او (با صدای احمد رسول‌زاده در دوبله فارسی) می‌گوید: «این سزای تجاوزه.» و چه آن هنگام که موقع مذاکرات با افسران ارشد ایتالیایی با تحکم به آنها هشدار می‌دهد.

وقتی در دادگاه، حکم اعدام او را اعلام می‌کنند، تنها با آرامش می‌گوید: انا لله و انا الیه راجعون. بازی کوئین به‌خوبی این وقار و آرامش ناشی از ایمان و اعتقاد را به تصویر می‌کشد که درخشان‌ترین جلوه اش در سکانس اعدام است. لحظه قرآن خواندنش، نگاه مهربانش به آن پسربچه و بعد به جمعیت و افتادن عینکش با همراهی نوای محزون عربی، صحنه‌هایی تاثیرگذار را رقم می‌زند. جالب این‌که اینجا هم مثل فیلم محمدرسول ا...، ایرنه پاپاس، آنتونی کوئین را در لحظات آخر زندگی‌اش همراهی می‌کند. البته پاپاس که در آن فیلم نقش هند را بازی می‌کند و به خون کوئین تشنه بود، اینجا نقش مثبتی دارد و در مرگ کوئین به حسرت و درد شیون می‌کند.